

Ympäristön- ja luonnontieteellisten tutkimuslaitosten (Lynet) kansalaishavaintoyhteistyö liittyy yksityisellä ja julkisella sektorilla tapahtuvaan kehitykseen, joten se toteutetaan yhteistyönä eri toimijoiden kanssa osana poikkihallinnollista kansalaisyhteiskunnan kehitystä. Yhteisen tavoitteen työnimenä on ”Suomi.fi Kansalaishavainnot”.

LynetKH- KaPA- suunnitelma

LYNET-laitosten yhteiset
tavoitteet
kansalaishavainnoinnille
Kansallisessa
PalveluArkkitehtuurissa

Timo Pyhälähti, Syke
Ville Kotovirta, VTT

LynetKH-KaPA-suunnitelma

LynetKH-KaPA-suunnitelma	1
Johdanto	2
Yhteenveto tilanteesta	2
Lynet-laitosten näkemyksiä Suomi.fi-palveluihin liittyen kansalaishavainnointiin.....	2

Johdanto

Kansalaishavainnot-KaPA hankkeen tuotoksessa ”LynetKH-KaPA-suunnitelma” on tarkoitus esittää suunnitelma Kansalliseen PalveluArkkitehtuuri KaPAan liittyvästä yleisestä kansalaishavainnoinnin yhteentoimivuuden (kansalaishavainnot.fi) toteutuksesta LYNET-organisaatioiden suhteen. Selvityksen aikana kuitenkin havaittiin rajaus keinotekoiseksi: Ympäristön- ja luonnontieteellisten tutkimuslaitosten kansalaishavaintoyhteistyö limittyy niin selkeästi yksityisellä ja esimerkiksi kuntasektorilla tapahtuvaan kehitykseen, että se kannattaa toteuttaa osana työnimellä ’Suomi.fi Kansalaishavainnot’ etenevää poikkihallinnollista ja kansalaisyhteiskunnan kanssa toteutettavaa kehitystä. Pitämällä laitosten väliset yhteistyöryhmät avoimina myös yrityksille ja kansalaisjärjestöille sekä tutkimuslaitosten lisäksi myös yliopistoille sekä valtion- ja kunnallishallinnon eri organisaatioille vältetään päällekkäisen viestinnän ja organisoinnin ongelmat. Tutkimuslaitosten tietyn ilmiön kansalaishavainnointia koskevan yhteistyön ja palveluntarjonnan onnistumiselle keskeiset kriittiset kumppanit ovat tyypillisesti vapaaehtoistyötä organisoivat kansalaisjärjestöt ja näille tähän tarkoitukseen mobiilipalveluja tarjoavat yritykset. Sinänsä tärkeä yhteistyö eri tutkimuslaitos- ja muiden hallinnon toimijoiden välillä on tälle alisteista. Toisaalta ilman yhteistyötä nykyisin havaittavissa oleva tiedonkeruun ja kansalaisten havainnoilla vaikuttamisen siiloutuminen esimerkiksi tiettyjen palveluiden piiriin jatkuu – mutta yhteistoimintaa edistävässä yhteistyössä on oltava mukana tutkimuslaitosten lisäksi koko palveluiden tarjonnan kenttä, esimerkiksi palveluita havaitsojille tarjoavista käyttöliittymistä vastaavat yritykset.

Yhteenveto tilanteesta

Ympäristön- ja luonnontieteellisten tutkimuslaitosten kansalaishavaintoyhteistyö on keskittynyt LYNETin eli luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymän Kansalaishavainnot-työryhmään. Jo varhaisessa vaiheessa työryhmä valitsi avoimen työskentelytavan, jossa yritykset ja esimerkiksi Helsingin Yliopiston erillislaitoksena toimiva Luonnontieteellinen keskusmuseo (LUOMUS) osallistuivat täysipainoisesti ja yhdenvertaisesti toimintaan, vaikka nämä eivät LYNET-verkoston virallisia jäseniä olekaan. Vuoden 2018 alusta Luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymä (LYNET), Sosiaali- ja terveysalan asiantuntijalaitosten yhteenliittymä (SOTERKO) ja Tutkimuslaitosten johtajien neuvosto (TUNE) yhdistyvät tutkimuslaitosten yhteenliittymä Tulanetiksi. Työryhmä jatkaa uudessa yhteistyöorganisaatiossaan työtä mm Julkisen hallinnon suosituksen (JHS) tuottamiseksi kansalaishavaintojen käytölle tutkimuksessa ja hallinnossa.

Myös kansalaishavaintojen jatkokehityksen yhteistyötä työnimellä ”Suomi.fi kansalaishavainnot” toteutetaan tästä ryhmästä laajennetulla yhteistyöllä. Näitä suunnitelmia avataan enemmän hankkeen raportissa ”MuutKH-KaPA-suunnitelma”.

Lynet-laitosten näkemyksiä Suomi.fi-palveluihin liittyen kansalaishavainnointiin

Kansalaishavainnot-KaPA hankkeen yhteydessä toteutettiin haastatteluita LYNET-laitosten piirissä Suomi.fi-palveluiden tunnistetuista hyödyntämisenäkökulmista ja kehitystarpeista kansalaishavaintotoimintaa ajatellen. Haastatteluiden tuloksia esitetään oheisessa taulukossa.

Suomi.fi-palvelu	IL, Ismo Karjalainen, sää-kh-palvelun kehittäjä	Luke, Teppo Jylänki, Erityisasiantuntija, tietojärjestelmät	MML, Mari Laakso, TKT, Vanhempi tutkija, Geoinformatiikka ja kartografia	MML, Rantala Marja, Ylijohtaja, Tietotekniikan palvelukeskus, Maanmittauslaitos
Suomi.fi-asiointivaltuudet: eri käyttäjien ja käyttäjäryhmien oikeudet esim. selata havaintoja, määrittää havaittavia parametreja tai käynnistää havainnointikampanjoita	Siltä osin ei relevantti, että eri käyttäjäryhmiä ei ole palveluumme mietitty. Ylläpito ja parametrien säätäminen tapahtuu meillä sisäisesti omilla käyttöliittymillä ja tietokannoilla.	ei relevantti: asiointivaltuudet on eri asia kuin käyttäjäryhmät ja niiden hallinta.		
Suomi.fi-palvelunäkymät: kansalaishavaintopalvelujen näkyminen kansalaisille osana muita palveluita	Relevantti, sillä havainnot voidaan välittää meidän tietokannasta eteenpäin muihin palveluihin. Pilotin aikana tätä voidaan testata (syksyllä 2017), kunhan kansalaishavaintoja on kertynyt jonkun verran eli meillä on niistä kokemusta.	relevantti: tiedot palveluista ja linkki varsinaiseen kansalaishavainnon palvelusivustoon riittävät ja ne tulevat automaattisesti PTV:sta. Tietojen näyttäminen suomi.fi-verkkopalvelussa ei relevanttia.	Näin äkiseltään voisin kuvitella, että luonnollista olisi, että palvelu näkyisi	
Suomi.fi-palvelutietovaranto: kansalaishavaintopalvelut osana palveluhakemistoja	Relevantti. Jos tällä tarkoitetaan olemassa olevien palveluiden listaamista, niin en näkisi, miksei Ilmatieteen laitoksen kansalaishavaintototeutus voisi olla mukana listoilla.	relevantti	Näin äkiseltään voisin kuvitella, että luonnollista olisi, että palvelu näkyisi	
Suomi.fi-palveluväylä: esim. havaintokampanjamäärittysten, havaintoparametrien määritysten, havaittajan tietojen ja käyttöoikeuksien määritysten välittäminen tietoturvallisesti palveluväylällä.	Relevantti, myöhemmin. Nyt käyttäjien ei ole tarkoitus rekisteröityä palveluun, joten eri käyttöoikeuksien hallinta ei ole tarpeen.	ei relevantti: emme ole tunnustaneet tällaiseen tarvetta nykyisissä havainnoinneissa.		
Suomi.fi-tunnistaminen: eri tarkoituksiin voi olla tarpeen tunnistaa havaittajat ja kampanjoita käynnistäjät vahvasti, tunnistaa havaittajan käyttäjätunnus, joka on tehnyt tietyt havainnot ja yhdistää havainnot samaan anonyymiin käyttäjään.	Relevantti, mutta samoilla ehdoilla kuin yllä. Jos jatkoa seuraa vuodelle 2018, niin rekisteröitymisen tarpeellisuutta tulee harkita ja siihen mielestäni suomi.fi olisi yksi luotettava ja valmis ratkaisu.	relevantti jossain tapauksissa, jossa havainnoitsija tarvitsee varmasti tunnistaa. Nyt meillä käytetään riistapuolella käyttäjätunnusten antamiseen. Enemmän käyttöä olisi kevyemmällä tunnistamisella kuten Googlen tai Facebookin tunnusten käyttämisellä.	voisi olla käytössä. Varsinkin jos se mahdollista myös kevyemmän tunnistautumisen.	
Suomi.fi-viestinvälitys: havaintokampanjoita (havaintopyyntöjen) tai muiden tiedotteiden välittäminen viranomaisilta havaittajille.	Mahdollisesti relevantti, sillä tämän avulla voitaisiin pyytää kansalaishavaintoja esim. tietyiltä alueilta tietyissä säätilanteissa ja käyttää tässä apuna eri käyttäjäryhmiä (esim. innokkaiden ja luotettavien käyttäjien aktivointi pyynnöllä).	ei relevantti/eos: Mielestäni viestit - palvelun idea on virallinen ja tietoturallinen viranomaisen sähköpostiviestintä, ja havainnoinnissa riittänee useimmiten tavallinen sähköposti.	voi myös olla tulevaisuuden visiossa.	

Suomi.fi-palvelu	IL, Ismo Karjalainen, sää-kh-palvelun kehittäjä	Luke, Teppo Jylänki, Erityisasiantuntija, tietojärjestelmät	MML, Mari Laakso, TKT, Vanhempi tutkija, Geoinformatiikka ja kartografia	MML, Rantala Marja, Ylijohtaja, Tietotekniikan palvelukeskus, Maanmittauslaitos
Avoindata.fi-palvelu: kansalaishavainnot osana avointa tietoa	Relevantti. Jaamme jo nyt sääasemiemme havaintoja avoimessa datassa. Kansalaishavaintojen jakamista avoimessa datassa ei toteuteta vielä tämän projektin aikana, mutta syksyllä 2017 tehdään päätöksiä tähän liittyen. Jos kansalaishavaintojen kerääminen jatkuu, niin kyllä ne tulisi mielestäni jakaa avoimeen dataan.	Kyllä: näin on useimmiten!		
Suomi.B1fi karttapalvelu: havaintojen tai havaintokampanjoiden esittäminen karttapalvelussa kansalaiselle muiden palveluiden ohella.	Relevantti. Vaikka katselua varten meillä on omat käyttöliittymämme, niin jos datat jaetaan suomi.fi-palveluun, niin kyllä sen karttapalveluakin kannattaa hyödyntää.	eos: voisi olla mahdollinen.	MML on saanut tukea KaPA-ohjelmasta suomi.fi karttapalvelun palvelutason parantamiseen.	<p>Maanmittauslaitoksen vastuulla KaPA-palveluissa on Suomi.fi-kartat-palvelu. Palautteen jättömahdollisuus karttaliittymän kautta kiinnostaa monia tahoja, ja siksi olemme kehittäneet Suomi.fi -karttapalveluun mahdollisuuden julkaista upotettava kartta, jossa on Open311-standardia noudattava palautteenantamahdollisuus. Vaatimuksena on, että palautetta vastaanottavalla taholla on samaa standardia noudattava palautetta vastaanottava järjestelmä. Ainakin Syke on kehittänyt sellaista. Kuuden suuren kaupungin 6aika-hankkeessa kehitettiin avoimeen Open311-standardiin (http://www.open311.org) perustuvia palautepalveluita ja niiden tuottamiseen tarvittavia ohjelmistoja. Tietääksemme ainakin Helsinki, Tampere ja todennäköisesti muutkin kaupungit myös hyödyntävät näitä ratkaisuja tai kehittävät niitä edelleen.</p> <p>Olemme siis kiinnostuneita jatkamaan keskusteluja KaPA:n ja kansalaishavainnoinnin suhteesta. Meidän yhteyshenkilönä toimii KaPA-koordinaatiostamme vastaava Tuomas Kautto. Tuomas koordinoi meidän asiantuntijoiden osallistumista jatkokeskusteluun.</p>
Yleiset kommentit / vaatimukset		<p>Yksi vaatimus, mitä voisi esittää on kevyen tunnistamisen tarjoaminen. Nykyinen vahva tunnistus on useimmiten liian "järeä" kansalaishavaintoihin. Se on jo ollut VRK:n suunnitelmissa, mutta voisi vielä varmistaa. Palveluväylä tarjoaa vakioidun tietoturvallisen tiedonsiirron organisaatioiden välisten tietojärjestelmien välillä. Siitä ei useimmiten ole hyötyä tavanomaisissa kansalaishavainnoinneissa meidän selvityksen mukaan. Ainoastaan jos luottamuksellista tietoa tarvitsee siirtää ja etenkin jos se menee usealle eri taholle, niin palveluväylän käyttö on järkevää.</p> <p>Meidän havainnoinnit ovat pääosin avoimia eikä tunnistamista niissä ole. Myös palveluväylän käyttö ei ole relevanttia useimmissa tapauksissa. Ainoastaan riistapuolella, missä tietyt ihmiset ilmoittavat havaintonsa, on tarvetta tunnistamiselle ja ehkä uusissa integraatioissa palveluväylälle. Riistahavainnoissa käytetään Omariista-tunnuksia, jotka saadaan vahvan tunnistamisen avulla Riistakeskuksen palvelussa.</p>		